

Vi skärgårdsbor

Nr 2 Juli 2008

Tidningen från Skärgårdarnas Riksförbund

I detta nummer:

Skärgårdsforum 2008 – det sista?

Går det att rädda Östersjön?

Hven – ön i Sveriges sydligaste skärgård

*SIKO – sammanhållande länk i
Stockholms län*

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Välkommen till sommarnumret av tidningen

Vi Skärgårdsbor!

Sommar i skärgården förknippas nog ofta med sol, bad och semester. Men för oss som bor här är sommaren också den tid på året då många av oss jobbar extra mycket. Vi blir då turistambassadörer och fixar och tar hand om alla trevliga besökare som gästar våra öar. Som skärgårdsbo hinner du kanske därför inte själv gå på alla de där skojiga evenemangen som arrangeras under sommarmånaderna. När jag hörde mig för med våra olika föreningar ute i landet förstod jag ganska snart att det är ungefär likadant överallt, ett rikligt utbud av olika musikerangemang, familjedagar, vandringar och roddar eller seglatser. Många föreningar har sommarprogram på sina hemsidor eller på annat sätt, så ska du ut och åka i sommar kan du alltid ta kontakt med den lokala skärgårdsföreningen och höra vad som sker i just den skärgården.

Och jag hoppas att du, som är en aktiv skärgårdsbo, som alltid är med och fixar ändå får ta del av något av allt trevligt som händer hos dig denna sommar.

I varje nummer vill vi presentera några av våra medlemsföreningar och deras skärgårdsområden. I tidigare nummer har vi besökt Luleå och Söderhamn i norr och Bohuslän i väster. I detta sommarnummer får vi höra lite om SIKO i Stockholms skärgård i öster och om livet på Hven nere i söder.

Som redaktör vill jag tacka för all positiv uppmärksamhet vår nya tidning har fått. Det tar ju ett tag att finna formen för vår gemensamma tidning. När vi funderade på vad tidningen skulle heta fastnade vi för namnet "Vi skärgårdsbor" just för att vi vill ha en tidning som ska fyllas av bidrag från skärgårdsbor runtom i Sverige.

Ett skepp kommer lastat! Det är många som tar färjan eller båten över till "ön" för att uppleva lite ö-liv för en dag eller för en sommar. Om man skulle folkbokföra alla som bor i skärgården den 1 juli skulle skärgårdsbefolkning öka markant. Här ser vi besökare som har tagit Vinöfärjan över till Vinön en fin sommarkväll.

Foto: Eva Widlund

Att läsa om andra öar och skärgårdar är alltid intressant, en del känns igen, annat är nytt. Vilka frågor är aktuella hos er nu? Hur går det t.ex. med kassaservicen och finns det sjömackar kvar ute på öarna? Bra lösningar och olika goda exempel kan hjälpa några någon annanstans. Så fatta pennan och skriv till din och min tidning "Vi skärgårdsbor".

Vi ser fram emot att få många bidrag från alla er skärgårdsbor runt om Sveriges kuster och på öarna i insjöarna.

*Eva Widlund, redaktör
tidningen "Vi skärgårdsbor"
Skärgårdarnas Riksförbund*

Foto: Bernt Widlund

Vi skärgårdsbor

Nr 2, juli 2008

Tidningen producerad av Skärgårdarnas Riksförbund. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare

Kjell Björkqvist, ordf SRF

Redaktion

Eva Widlund, Nothaga gård, Vinön

Postadress

Södra Vinön 112
715 93 Vinön

Redaktionens e-postadress

redaktionen@skargardarnasriksforbund.se

Förbundets e-postadress

info@skargardarnasriksforbund.se

Hemsida

www.skargardarnasriksforbund.se

Framsida

Skötbåtstävlingen "Gräsö Runt"
Foto: Anna-Greta Söderberg

Produktion och tryck

Linderoths Tryckeri, Vingåker 2008

ISSN 2000-0448

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Men, hur är det att bo på en ö?

Barbro Nordstedt på Söderöra är en av de öbor som ofta får den frågan. I detta nummer presenterar hon sina tankar kring några av de vanligaste frågorna från dem som gästar våra öar.

Om man besöker en plats kan det vara kul att veta lite om hur det är att bo där.

Varje sommar får vi en hel massa frågor om hur det är att bo och leva på ön. Om hur det dagliga livet är. Ibland känns det som om frågeställaren redan har sin uppfattning om hur livet på ön är ur ett åretruntperspektiv. En del sätter kanske likhets-tecken med sin egen vistelse på ön under semestern och tror kanske att livet liksom upphör här när de rest härifrån. Kanske har öborna semester - jämt - de bor ju i semesterparadiset? Andra tror kanske att livet är oerhört tungt, strävsamt och fyllt av oöverstigliga hinder i form av isolering, mörker, besvärligt väder och att man måste var född och ha bott här i minst sju generationer för att klara av att bo här.

Barbro Nordstedt

Antalet bebodda öar minskar men inte antalet öbor

Glesbygdsverket har gjort en uppdatering av fickfakta "Om Sveriges kust och skärgårdar", med ett vackert omslag från utläggning av bredbandskabeln till Vinön. Häftet kan laddas ner eller beställas på www.glesbygdsverket.se.

Statistiken över antalet mantalsskrivna personer på öar i landets skärgårdar är uppdaterad från 2002 till 2006. Den visar att antalet öbor är i stort sett oförändrat, från 31 885 till 31 985. Men antalet bebodda öar har minskat från 574 till 513. Det är främst ett antal öar med tidigare en skriven person på som nu klassas som obebodda. Samtidigt ingår då att det faktiskt år 2006 ändå var 24 nya öar bebodda, alla dock med endast en invånare.

Västkusten och Stockholms skärgård dominerar helt och det är också här en liten tillväxt sker. Glesbygds-skärgårdarna på Norrlandskusten och i Östergötland – Kalmar län minskar mest. Utbildning och förvärvsarbete analyseras också liksom tillgång till olika slags service.

Den lilla faktaskriften är utmärkt att sticka i näven på den som vill veta lite mer om skärgårdsborna.

SRF får ekonomiskt stöd av regeringen

Den 15 maj beslutade regeringen ge SRF ett bidrag med 1 250 000 kr för förbundets verksamhet 2008 med att stimulera och stödja lokal utveckling i landets skärgårdsområden. I beslutet framhålls arbetet med att främja samverkan och erfarenhetsutbyte mellan landets olika skärgårdar. Men också bevakning och information om hur olika beslut påverkar befolkningens villkor. Likaså pekar regeringen på värdet av SRF:s internationella arbete.

2008 års Skärgårdsforum

- den sista träffen i Glesbygdsverkets regi

- Skärgårdsforum är den viktigaste träffpunkten vi skärgårdsbor har med myndigheter från hela Sverige. Det vore katastrof om vi skulle förlora den.

Det säger Kjell Björkqvist, ordförande för Skärgårdarnas Riksförbund, efter årets forum, som hölls på Fejan i Norrtälje skärgård. Glesbygdsverket har hela tiden hållit ihop våra intressen tvärs över olika politikområden, säger Kjell Björkqvist. Det har varit väldigt värdefullt.

Referensgrupp

Nationellt Skärgårdsforum är Glesbygdsverkets referensgrupp för myndigheter och organisationer som arbetar med skärgårdsfrågor. Den samlas en gång om året på en ö i någon av Sveriges skärgårdar, från Luleå till Bohuslän. I år hade alltså turen kommit till Fejan där ett 20-tal deltagare samlades.

De representanter från Skärgårdarnas Riksförbund som fanns med vid årets Skärgårdsforum kom från Luleå, Stockholms, Östergötlands och Bohuslänns skärgårdar samt från Vinön i Hjälmaren. De gav en ögonblicksbild av hur tillståndet är längs landets kuster, och det var en sammansatt bild. Samtidigt som många kommuner har insett vilken tillgång deras skärgårdsområden är och använder dem i sin marknadsföring, går utvecklingen bakåt på många håll. Minskande och åldrande befolkning innebär problem med service av olika slag.

Ett flertal myndigheter deltog och nedan ges lite kort information om vilka aktuella skärgårdsfrågor de hål-

På ön Fejan i Roslagen möttes skärgårdsbor från olika delar av Sverige och representanter för olika myndigheter för att samtala kring aktuella skärgårdsfrågor.

ler på med. Nedanstående punkter ska enbart ses som ett axplock.

Glesbygdsverket

Vi fick en redogörelse för den planerade ändringen av myndighetsstrukturen som pågår. Det beskrivs närmare på annan plats i Vi Skärgårdsbor. Den uppdaterade befolkningsstatistiken och nya upplagan av fick-fakta presenterades också.

Jordbruksverket

Roland Steen gav en inblick i hur det nya Landsbygdsprogrammet fungerar. Statistiken kring beviljade projekt är dock inte kodad så att man kan se hur flitiga öarna är på att genomföra projekt. Ett antal stöd har dock beviljats, främst till investeringar inom lantbruket.

När det gäller bildande av Leaderområden så verkar det bli ca 75 i hela landet varav 2/3 är klara eller under fastställande. Skärgårdarna berörs av ca 17 områden. Jordbruksverket ska fördela medel till respektive län som sedan fördelar till de olika områdena. Det har nu beslutats att områden med ö-befolkning skall få en ökad tilldelning som viss kompensation för avvecklingen av Mål 2 Öarna. Dessa belopp kommer också via länsstyrelserna.

Fiskeriverket

Gun Brantäng informerade om det nya Fiskeprogrammet och dess möjligheter de kommande åren. När det gäller den lite friare insatsen "Fiskeområden" ser man med stort intresse fram emot nya initiativ för att utveckla fisket som resurs i regional utveckling. Ett speciellt problem kring detta program blir precis som för Leader, behovet av medfinansiering. Det är då givetvis en nackdel att fiskeområdena blir beslutade så pass mycket senare än Leaderområdena.

Naturvårdsverket

Det samlade miljömålsarbetet är nu inne i en remissfas. Det speciella Målet "Hav i balans och en levande kust och skärgård" är i stort sett oförändrat sedan förslaget hösten 2007. SRF var då kritisk till den omfattande reservatsfilosofi som genomsyrat arbetet. Men arbetet fortsätter med delmål om inrättande av marina reservat, fiskefria områden och nätverk mellan marina reservat.

Ett mer intressant delmål för en levande skärgård i vår mening gäller det man kallar "Hållbart brukande" som betonar värdet av människans traditionella aktiviteter kring lantbruk och fiske. Detta delmål är nytt och skall uppfyllas 2015. Där finns sex preciseringar som handlar om

olika planeringsinstrument, behovet av mer arbete med betsdjur och värdefulla bebyggelsemiljöer. Ytterligare viktiga delmål är frågor kring fiskets bifångster, uttag av fisk, sjöfartens miljöpåverkan samt bullerfria områden.

Naturvårdsverket ska också arbeta med samverkansplaner för fem skyddsvärda områden vid hav och kust. SRF kommer att bjudas in till detta arbete. Likaså har Naturvårdsverket fått ett uppdrag att arbeta med en samhällsekonomisk analys av havsmiljöfrågor.

Boverket

Bengt Larsén informerade om verkets satsning på arbetet med översiktsplaner som innebär utbildningar för statliga och kommunala tjänstemän. Boverket har även ett uppdrag kring vindkraftens utbyggnad med stöd till kommunala planer. Havsmiljöutredningen som nyligen lämnade sitt betänkande har lagt förslag att SNV skall ha nationellt ansvar för EU:s marina direktiv. Utredaren vill att Boverket ska ha ett planeringsansvar för den ekonomiska zonen. Sedan föreslår man att planeringen inom kommunerna inom 12 M zonen ska flyttas till en ny regional nivå, en inte helt okontroversiell fråga.

Fastighetsverket

I Sverige finns 1700 kronoholmar, främst i Norrbotten och på västkusten. En redovisning gavs om hur

Ett viktigt brev behövde skickas under Skärgårdsforum. Efter mycket letande på ön hittade vi till sist den åtråvärda gula lådan bredvid en rad med postlådor.

man arbetar för att göra dessa områden mer tillgängliga, eller sälja dem. Fina informationsskrifter finns på www.sfs.se

Vägverket

Redovisningen handlade mest om frågor kring enskilda vägar. Det ledde in på diskussioner kring Vägverkets ansvar när vägslutpunkten är en kaj. Vägverket själva vill gå vidare med de förslag som togs fram i "Brev-utredningen" vilket bland annat handlar om att ta in kommunala bilfärjor i färjerederiet och samtidigt öppna mer för avgiftsbeläggning.

Kustbevakningen

En hel del oklarheter har gällt om enskilda företagare som t.ex. snickare som kör egen båt till jobbet i skärgården skall ha särskild behörighet. Nu verkar man ha kommit fram till att

dessa båtar inte ska ses som handelsfartyg i lagens mening. En praxis skall fastställas för att undvika oklarheter.

Riksantikvarieämbetet

RAÄ vill utveckla arbetet med kulturarv genom entreprenadverksamhet och kommer att ge stöd och inspiration till detta. Ett exempel kan bli någon typ av utvecklingscheckar som inom Landsbygdsprogrammet. Man har lagt flera förslag

Kvinnors företagande

Yvonne Skanlert-Werner och Pia Södergren från Stockholms skärgård berättade om en framgångsrik satsning på kvinnligt företagande och resurscentra. Även GBV kommer inom kort att publicera en rapport om kvinnors företagande.

Bengt Almqvist

Foton: Eva Widlund

Mål 2 Öarna finns inte längre kvar och skärgården har inte längre något eget EU-program. Var hamnar skärgårdsborna i de nya EU-programmen? Gun Brantäng från Fiskeriverket och Roland Sten från Jordbruksverket gav svar på dessa frågor.

Ett affärsnätverk för kvinnor i Stockholms län är ett spännande projekt som skärgårdsutvecklare Pia Södergren och Yvonne Skanlert-Werner berättade om.

Näringsdepartementet representerades av Pär Lindberg som rapporterade om arbetet kring "Strategin för landsbyggdets utvecklingskraft". Inrymmer det även skärgården?

Ön i Sveriges sydligaste skärgård

mitt emellan två länder

Hven, en av Skånes två bebodda öar, ligger mitt i Öresund mellan Danmark och Sverige och var dansk fram till 1660.

Sagan berättar att Jättekvinnan *Hvenbilde* hämtade bördig jord från Sjämland, men mitt i sundet brast hennes förkläde och Hven blev till. Ön är 4,5 km lång, 2,4 km bred och 11,7 km i omkrets. Högsta branten är 40 m och lägsta 6 m och dessa branter är kända för sina ombesjungna Backafall. Hven har nu cirka 350 åretruntboende.

Tusenårig historia

Fynd visar att redan på stenåldern bodde folk på ön. Sankt Ibbs gamla kyrka är från 1100-talet och på 1500-talet visar kartor att vikingarna byggde fyra stora borgar. 1576

fick *Tycho Brahe* ön i förläning av den danska kungen. Bönderna var inte så glada, de hade aldrig varit tvungna att göra dagsverke innan, vilket var vanligt i Danmark på den tiden. Så fort Tycho hade blivit ovän med den efterföljande danska kungen, rev hvenborna hans borg och använde stenarna till sina egna hus. I dag finns bara fängelsehålan kvar.

Nya näringar

I mitten av 1800-talet började en ny industri växa fram på Hven. Tegelbruk byggdes och skeppsfarten blev en stor näring. 1910 var den som störst och då bodde 1200 personer på ön. Men det andra världskriget satte stopp för sjöfarten och det sista tegelbruket stängdes. Idag finns inte

mycket kvar, endast lite rundade tegelstenar slipade av havet, vid de norra stränderna.

Där tegelugnarna stod ligger i dag Hvens campingplats med stugor till uthyrning. Under tegelbruksperioden var befolkningen på Hven mycket religiös. De som hade fartyg med två master gick till Frälsningsarmén där det var sång och musik och de som hade tre master fick gå till Missionshuset. Där var det inte så roligt, har jag hört berättas av äldre hvenbor.

Planerna för Hven har varit många. Någon ville bygga ett kasino och någon höghus vid Möllebäcken. Men Hven slapp detta och fortsatte i sin lugna takt cirka 25 år efter övriga

Utsikt från västra fyren med Sankt Ibbs gamla kyrka, backafall och Kyrkbackens hamn.

Foto: Karen Alm

världen. Färjan som bara kunde ta en bil gick sista turen kl.17.15 från stan.

Kommunikationer

1990 exploderade utvecklingen när Hven fick en större bilfärja och busslinje. Det gjorde att det blev möjligt att pendla till "stan", vilket för hvenborna är Landskrona.

Ön har mycket bördig jord, med mycket lantbruk, men idag finns bara två heltidslantbrukare. De andra har jobb vid sidan om. Här finns också tre yrkesfiskare. Annars är turismen den största näringen.

Byalaget

1977 startade en flock eldsjälur, bl.a. småbarnsföräldrar, **Hvens Byalag** för att förbättra villkoren i deras närmiljö. Föreningen skulle jobba för Hven och hvenborna. De fick med *Ingvar Östling*, en mycket kunnig och driftig man. Han blev byalagets ordförande i femton år.

Mycket hände de åren. Vatten och avlopp kom till ön, vägarna blev efter lite protester asfalterade och man ordnade en omröstning om landsvä-

gen skulle vara enskild eller allmän väg. Det blev enskild väg. Därför har vi ingen vägfärja, men det är ju alltid lätt att vara efterklok.

Idag har vi god kontakt med *Ven-trafiken* med regelbundna möten. Det är däremot lite sämre med kontakten med Landskrona kommun.

Aktiviteter av olika slag

Den 15 september 2007 hade Byalaget 30-årsjubileum. Det firade vi på Kulturhuset. Alla var inbjudna och det kom ett 50-tal. Vi hade god mat och *Gotte* spelade och sjöng sjömansvisor.

Som i alla föreningar går det lite upp och ner, men det känns som att det går lite uppåt just nu.

De sista tre somrarna har vi haft Hvenvandringar till olika platser på ön. Där har hvenbor berättat om platsen och intresset har varit mycket stort, både av "gamla" och nya öbor och många sommargäster.

I oktober samlades nio av alla Hvens föreningar. De är många. Det var ett mycket givande möte och vi bestämde att ta kontakt med kom-

munen angående ombyggnaden av Bäckvikens hamn. Personal kom från tekniska kontoret och visade sina planer för Bäckvikens hamn, en tio m längre färja och mindre hamnplan. Men vi kämpar på, med Bäckvikens intresseförening i spetsen. Ibland är Hven dragplåster för Landskrona kommun och ibland är vi styvbarnt som skall synas sommartid men inte höras vintertid.

Hven är en mycket vacker ö, kom gärna och titta, men besöker du Hven när det inte är högsäsong får du ta mat och dryck med dig.

Karen Alm
ordförande i Hvens Byalag

Foto: Birgitta Söderberg

Hallå där!

Unga öbor mellan 18 och 30 år sökes!

till seminarium i Finland

Vill du träffa andra unga öbor från olika öar i Europa? Då kan detta vara något för dig! Parallellt med ESIN:s årliga sammankomst i Finland i september anordnar den finska organisationen FÖSS ett seminarium för ungdomar. Det blir ett tillfälle för unga öbor från flera länder i Europa att träffas och inspirera varandra till aktiviteter och projekt för unga öbor.

Det kommer att resa en grupp till ESIN:s möte 8-12 september 2008, så du behöver inte resa ensam.

till kulturprojekt i Europa

Vill du arbeta med att ta vara på ditt kulturella arv, som till exempel spela in de äldres berättelser om gångna tider, särskilja och bevara de särdrag som finns på varje plats med mera. Då kan detta vara intressant för dig!

2-7 april 2009 på ön Sikinos i Cykladerna är det uppstart. Vi vill ha in intresseanmälningar per omgående och senast 10 augusti 2008.

Mer info finns på http://www.mediadellarte.gr/citizen_islander.htm

Är du intresserad av att delta i något av dessa ungdomsprojekt? Kontakta då någon av oss snarast!

Eva Widlund eva.widlund@vinon.se 0768-56 46 92

Kristina Mattsson matsers@brevet.se 0730-61 47 21

Övervakningskommitté, va' e' de'?

Landbygdsprogrammet för perioden 2007-2013 fastställdes för ganska precis ett år sedan.

Alla länder i Europa som är med i Europeiska unionen (EU) har minst ett landsbygdsprogram. Även i Sverige finns ett sådant. En stor del av programmet för den här perioden vänder sig till lantbrukare men även till blivande och nuvarande företagare, föreningar med flera som bor och verkar på landsbygden och har en som man bedömer bra projekttid. Det är alltså inte bara pengar till jord- och skogsbrukare som många tror. Leader är också en del av Landsbygdsprogrammet.

Stöd till hållbara projekt

För den här 7-års perioden handlar det om 35 miljarder SEK som vi kan få i återbetalning från EU genom att genomföra landsbygdsprogrammet med dess intentioner. Man kan få stöd med mellan 30-50 % av verifierade kostnader av godkända projektet. Övrig finansiering måste projektägaren få fram genom att skaffa medfinansiering från den offentliga sektorn och från den privata sektorn. Procentsatser är fastslagna hur myck-

et som ska komma från varje sektor inom olika delar av programmet. Det går att få investeringsstöd, stöd för att förbättra och utveckla sin rörelse, diversifiering, kompetensutveckling, förbättring av teknik mm. Gemensamt för alla grupper är att åtgärden skall stödjas av en affärsplan som är långsiktigt hållbar. Verksamheten ska inte upphöra för att stödpengarna tar slut.

ÖK:s uppgifter

Till varje Landsbygdsprogram ska det finnas en Övervakningskommitté (ÖK). Vad är den då till för? Jo, ÖK ska övervaka att de mål som satts upp för perioden genomförs, att programmet går framåt i rätt takt och att programmet utnyttjas i alla sina delar. ÖK ska godkänna årsrapporter som skickas till kommissionen och vid behov föreslå att Jordbruksverket, som är den myndighet som förvaltar programmet, gör justeringar eller revideringar i programmet för att de mål som satts upp för programmet skall uppnås. Sist men inte minst ska ÖK

granska och godkänna eventuella förslag till programändringar som läggs fram. En viktig roll framöver kan vara att bevaka om man ska flytta pengar från ett åtgärdsområde till ett annat. Ur skärgårdssynpunkt gäller det också att se till att skärgårdsbornas intressen får utrymme i programmet. Inte minst med tanke på att vi nu inte har något speciellt ö-program som i den förra perioden. Sammanträde ska hållas cirka två gånger per år.

ÖK består av en ordförande och 23 ledamöter. Ordförande kommer från Jordbruksdepartementet inom regeringskansliet. Övriga ledamöter representerar myndigheter, verk och organisationer. Skärgårdarnas Riksförbund har erbjudits möjlighet att utse en ledamot till ÖK för denna programperiod. Undertecknad är den utsedda ledamoten.

Vid de två sammanträden som hittills hållits har också ledamöter från Europeiska kommissionen deltagit. De ställer frågor och kommer också med upplysningar.

Bonden med det "lilla" gurklandet på 8 hektar.

Foto: Kristina Mattsson

Studiebesök

Till senaste sammanträdet, som var förlagt till Öland, hade kopplats en dag med studiebesök. Vi besökte odlare av bland annat potatis, lök, morötter, bruna bönor, sparris, örter och vinstockar. Det fanns också betesdjur i form av nötkreatur och får. Var och en redogjorde för sina grödor, till exempel är bruna bönor mycket, mycket känsliga för frost och kyla. De ska ha bevattning vid rätt tillfälle och är i behov av specialtröska när den tiden kommer.

Vinodlingen var relativt nyetablerad, de hade hunnit få två skördar hittills och var mycket nöjda med utfallet. I det fallet samarbetar de med en annan vinproducent för att utnyttja utrustning och vinmakarkunskaper.

Osäkerhet inför att söka stöd

I en del fall är man mycket försiktig med att söka de stöd som skulle kunna gå att utnyttja. Någon är osäker på om kontrollanterna som kommer från Länsstyrelsen sins emellan har samma syn på marker och grödor. Detta skapar osäkerhet om markerna kommer att godkännas eller om det blir avdrag på gårdsstöden och straff för att den sökande har lämnat oriktiga uppgifter.

Öländskt till lunch!

Till en hel dags studiebesök hör också ett lunchuppehåll. Denna gång på Kastlösa Stiftsgård, som bjöd på öländska kroppkakor med rårorrda lingon och gräddde. Allt beröm till kocken.

Det var en mycket lyckad studiedag, med ett ömsesidigt utbyte av frågor och svar. Dessutom flödade solen och varma vindar blåste runt kinden.

Nästa möte för ÖK blir i höst om inget oförutsätt inträffar.

Kristina Mattsson, Gräsö

Foto: Eva Widlund

Går det att rädda Östersjön?

Jens Orback diskuterar med Professor Fredrik Wulff.

Foto: Lennart Andersson

Sidas Östersjöenhet med placering på Gotland, mitt i Östersjön inbjöd till en konferens om Grannlandssamarbete för att rädda Östersjön. 13 föreläsare från olika myndigheter och organisationer gav sin syn på möjligheterna. Däremellan blev det debatt, frågestunder och diskussioner som leddes av en taggad Jens Orback, nyss hemkommen från ett betydligt

påtagligare katastrofområde, nämligen Burma.

Tonen på inläggen andades en försiktig optimism, men de siffror och staplar som visades på syrefattiga områden, övergödning, utsläpp från tankbåtar m.m. gav ett intryck av ett hav i utdöende.

Under åren har planer, åtgärdsprogram, projekt m.m. skapats med del-

tagande av länderna runt Östersjön, men det har oftast blivit dokument, utan genomförda aktiviteter.

Östersjöstrategi på gång

Statens representant Mikaela Kumlin-Granit från Statsrådsberedningen hade dock stora förväntningar på den kommande Östersjöstrategiplanen. Hon hoppades att den inte skulle bli en ren pappersprodukt, utan komma med krav som var mätbara och åstadkomma "straff" om åtgärder som beslutats inte genomförts.

Åsa Andersson från WWF, visade på intressanta resultat som WWF tagit fram. Av många planer som tagits fram var det få länder som fick några positiva betyg. Trots att många politiker vill påstå, att vi leder miljöarbetet, eller skall gå före med goda exempel, så ligger vi efter både Finland och Tyskland, när det gäller handlingskraft.

Sten Björk från Trelleborgs kommun redovisade i varje fall handlingskraft från Trelleborgs kommun, som

samverkar med Baltiska stater på eget initiativ och åstadkommer konkreta resultat, genom sitt problemorienterande handlingsprogram.

Jozef Neterowicz, expert i miljö och energifrågor från Polen påpekade att det var tur att Polen kommit med i EU, nu kan man ställa krav, på staten, kommuner och näringsliv, när det gäller miljöfrågorna. Utan EU-medlemskap har detta varit omöjligt, men problemen är gigantiska. Polens energibehov täcks till 90% av kolkraft och att övertyga den polska befolkningen att försöka med alternativa energikällor, är inte lätt. Polen har också 11 miljoner lantbrukare som får allt större möjligheter att förse sina jordar med handelsgödsel och som kommer att öka på Östersjöns vatten, med mer fosfor och kväve. Försök pågår att intressera bönderna för energiodlingar, en väg att gå för att minska fosforutsläppen i Östersjön.

Sälfrågan

En fråga som togs upp var sälens påverkan på det dåliga fisket. På detta svarade Fredrik Wulff, Professor vid Stockholms universitet, att den betydelsen var ingenting att räkna med. Idag finns cirka 20 000 sälar i Östersjön. Förr fanns det 200 000. Möjligen är de ett irritationsmoment för det kustnära fisket, men har ingen större betydelsen för nedgången av fisket.

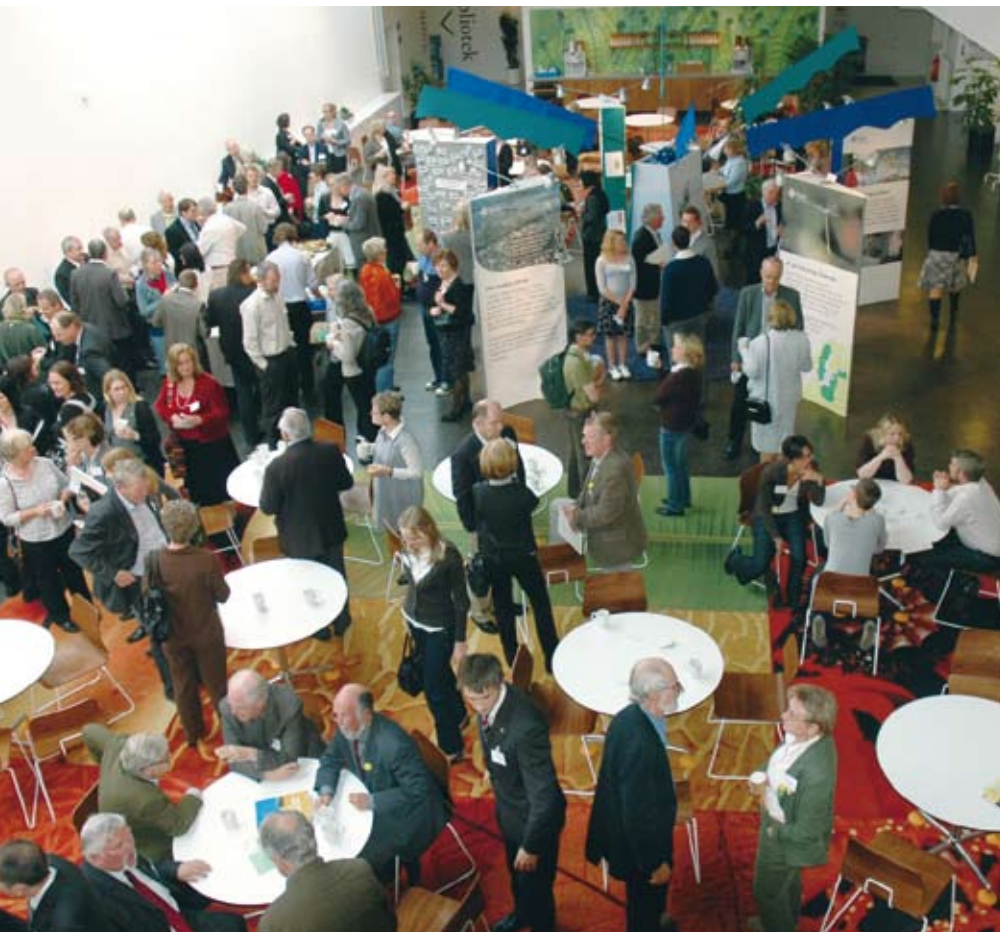
Samma mål för alla

På väg ut funderade man starkt på: Vad blev budskapet? Vem bär skulden? Kontentan blev, tror jag: Vi måste ALLA, från fritidsboende, jordbrukare, fiskare, industri, kommuner, landsting, och staten att ha samma mål. Minskade utsläpp, men det är bråttom om våra barn skall kunna fånga någon strömning som går att äta i framtiden.

Konferensdeltagare
Lennart Andersson

Hoten idag och framtiden

- Den ökade sjöfarten. Speciellt tankbåtstrafiken. Från St Petersburg och ut genom Öresund kommer 1000 tankbåtar att passera. Dessa tömmer sina barlasttankar i Östersjön som bl.a. medför att den fruktade kammaneten fått fäste i speciellt finska viken.
- Utvecklingen av jordbruket i Ryssland, baltiska staterna och Polen vilket medför ökad övergödning av Östersjön.
- Att få utredningar och planer har en helhetssyn. I en plan hanteras fiskefrågor, i en annan övergödning osv.
- Svårigheterna att ställa krav på de länder som inte ingår i EU, t.ex. Ryssland.
- Avsaknad av politisk vilja. Långsiktiga beslut måste fattas av både opposition och regering tillsammans.

Förhoppningar om framtiden

- Fortsatt satsning och stöd till reningsverk med kemisk hantering i Öststaterna och fler våtmarker som recipient för avloppsvattnet.
- Omfattande omställning av jordbruket i Polen till energi-grödor
- Viktigt är att polsk miljö-rörelse inser vikten av omställning av energin från kol till alternativa energikällor.
- Reningsutrustning för ballast-tankar i alla stora hamnar. Då kan stopp krävas på tömning av tankarna i Östersjön
- Ett stopp för torskfisket på två år som alla stater ställer upp på och respekterar.
- Den positiva satsningen på biogasbussar som genomförs av SL i Stockholm. De planerar också för ett samarbete med de större städerna runt Östersjön, med EU-stöd.

Mingeltillfälle

Foto: Lennart Andersson

Förbundets framtid

Visioner och funderingar från ordföranden

Som ordförande fick jag frågan om hur jag ser på framtiden för Skärgårdarnas Riksförbund. Här kommer mina funderingar i ett koncentrat.

SRF:s framtid är helt och hållet förknippad med skärgårdsbornas framtid. SRF har sitt ursprung i skärgårdsbornas vilja och är inget självändamål utan ett medel att uppnå de mål som de boende i skärgården har.

En livsmiljö att värna om

SRF är i första hand ett nätverk för den bofasta befolkningen i skärgården runt kusten och i våra insjöar. Vårt mål och vad vi kämpar för är att våra skärgårdsbor ska kunna bo kvar i sin valda miljö och utveckla sin ö eller sin kust. Vi lever mer och mer i en centraliserad värld där storstadskoncentrationen blir mer och mer uppenbar. Vi vill inte vara i konflikt med den, utan samverka och istället

framhålla våra värden och visa att vi är en del av ett framåtsyftande samhälle. En av våra främsta uppgifter är att framhålla att inte bara det materiella är det enda målet utan en livsmiljö som vi kan erbjuda och som vi vill värna om.

Fokus

Vårt arbete skall alltid vara fokus på boende, näringsliv, service, kommunikationer och miljö som är det basala i att kunna ha en levande skärgård. Dessa så mycket använda och ibland slitna ord är så innehållsrika och innefattar allt vad vi vill.

För att uppnå mina önskningar behövs att du och jag och många andra som är intresserade av skärgårdens

utveckling engagerar sig. Men människan lever inte på luft och kärlek allena utan vi behöver resurser också i form av pengar och anställd personal. Därför är jag oerhört glad över det nära samarbete som SRF har idag med flera myndigheter med Glesbygdsverket i spetsen. Mycket glädjande är också regeringens beslut att under år 2008 anslå 1 250 000 kr till vår verksamhet som det står i beslutet "för att stödja och stimulera lokal utveckling i landets skärgårdsområden".

Kjell Björkqvist
ordförande SRF

Min vision om framtiden för vår skärgård och SRF om så där 5-10 år

Skärgården

- Skärgården utvecklas mer än den avvecklas. Det är intressant att starta företag i skärgården.
- Kommunikationer mellan öar är lika viktiga som på land.
- Det finns olika boendeformer på samtliga öar och vid kusten.
- Service av olika slag finns i samma utsträckning i skärgården som i övriga landet.
- Det finns en harmoni mellan stad och land där skärgården utgör en naturlig del av samhället.

Skärgårdarnas Riksförbund - SRF

- SRF är det naturliga nätverket för alla skärgårdsbor i Sverige.
- SRF och föreningarna har utvecklat ett långtgående samarbete.
- Våra arbetsgrupper om boende, service, kommunikationer, skola m.m. har blivit självgående.
- Det finns väl utvecklade kontaktnät mellan SRF och centrala myndigheter/politiker.
- Det finns en central myndighet för skärgårdsfrågor (typ Glesbygdsverket).
- Skärgårdsforum har utvecklats till en mer nära kontakt året om.
- SRF:s ekonomi är stabil över åren så att vi kan arbeta kontinuerligt utan avbrott.
- SRF har en mycket aktiv ungdomssektion med koppling till en ungdomsorganisation i Europa.
- ESIN (European Small Islands Federation) är en stabil organisation i Europa, och blir en röst för de små öarna som EU lyssnar på samt en länk för kontakter mellan ö-bor inom EU.

SIKO:s agenda för framtidens skärgård

Sträva efter dialog, tydliga beslut och tydliga mål.
Skärgårdsfrågor ska hanteras i en formaliserad struktur.
Ett skärgårdens regionförbund – en virtuell skärgårdskommun

SIKO i Stockholms län kan förenklat sägas vara "en förening för föreningar" och under 2008 har 14 lokala intresseföreningar deltagit aktivt i SIKO:s arbete som medlemmar. Det geografiska området sträcker sig från Arholma i norr till Landsort i söder. Varje område har sin profil och karaktär men mycket är också gemensamt.

Byte av ordförande

Vid årsmötet 2008 valde SIKO en ny ordförande, Per Frideen från Ornö, då tidigare ordförande Sune Fogelström från Möja undanbett sig omval. Till vice ordförande omvaldes Barbro Nordstedt, Söderöra, andre vice ordförande är Jan Olsén, Runmarö. Sekreterare är Agneta Österman, Möja och kassör Urban Gunarsson, Svartnö.

Per har nu att tillsammans med sin styrelse försöka jobba efter den framtagna agendan. Det är inte lätt, det går inte fort, men det är roligt och inspirerande och sakta men säkert ska nog SIKO-skutan hålla rätt kurs in i framtiden.

Endast bofasta har rösträtt

Vårt gemensamma fokus vilar på den formulering som finns i stadgarna där det står så här:

SIKO skall i gemensamma frågor företräda den bofasta befolkningen inför myndigheter och politiska sambällsorgan, därvid slå vakt om de bofastas intressen i fråga om markanvändning, näringsliv, natur, kulturliv och sambällsfunktioner

Som en följd av detta ställer vi ett krav på våra medlemsföreningar: Endast bofasta ska ha rösträtt i den lokala föreningen om man ska kunna bli medlem i SIKO. Sedan några år finns möjlighet att teckna så kallat

Avgående ordförande Sune Fogelström lämnar över SIKO-skutan till nyvalde Per Frideen.

Foto: Björn Sjöblom

samverkansavtal med SIKO för föreningar som inte uppfyller detta krav men där man ändå ser fördelar med ett formaliserat samarbete. Hittills har två föreningar valt denna lösning. Sådana samverkansföreningar har inte rösträtt i SIKO.

Kort historik

SIKO, som står för Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation, bildades den 15 december 1969 i närvaro av Mellanskärgårdens Intresseförening och Blidö-Frötuna Skärgårdsförening. Några år senare togs initiativet till ett årligt skärgårdsting där olika skärgårdsföreningar skulle mötas för fria diskussioner kring skärgårdsfrågor. Tinget blev tradition under många år med deltagande av såväl skärgårdsbor som politiker på olika nivåer. 1982 bildades på SIKO:s

initiativ *Skärgårdarnas Riksförbund*, SRF. Sex regionala skärgårdsorganisationer deltog i första mötet och Hans Sundberg från SIKO valdes till ordförande i SRF.

Under 80-talets senare hälft arbetade SIKO med bland annat en årlig Skärgårdsmarknad i Stockholm. Marknaden hölls första helgen i oktober varje år och blev en jättesuccé som fortlöpande ända tills ändrat regelverk försvårade försäljning av skärgårdens alla produkter på detta populära sätt.

I slutet av 90-talet deltog SIKO i en arbetsgrupp för bildandet av ett permanent skärgårdstorg i Stockholm. Projektet stupade tyvärr på mållinjen. Tack vare TV-profilen Torbjörn Wileens initiativ med en lokal skärgårdstidning blev vårt arbete under de här åren mer och mer synligt

genom olika artiklar och reportage. Plötsligt fick vi alla mer kunskap om vad som hände i olika delar av vår avlånga skärgård. Så småningom byggde vi också upp en egen hemsida på Internet som nu började bli var mans egendom även om de flesta i skärgårdsområdet under många år framöver fick nöja sig med ganska dåliga uppkopplingsmöjligheter.

Behovet av bredbandsuppkoppling började diskuteras på allvar men även traditionella kommunikationsvägar är förstås viktiga. Under några år var det SIKO som ansvarade för det frakttöd som skärgårdsföretagare kunde söka för att hålla nere sina kostnader när det gällde dyra sjötransporter.

Om vår skärgård

Det pratas om 40 000 öar, eller 24 000. Det beror väl på hur man räknar. Det vi vet är att skärgården är stor och att det faktiskt bor folk på ganska många öar även vintertid. Bilfärja finns bara till några öar trots att ganska många av de större öarna har lokal biltrafik numera. Flakmoppe

och fyrhjuling är fortfarande praktiska fordon på många ställen.

Öarna trafikeras året runt av Waxholmsbolaget som kör både personer och frakter. Sommartid finns ytterligare rederier som erbjuder mer turistinriktad trafik, rundturer och liknande. I vissa områden kompletterar mindre taxibåtar trafiken och vintertid finns möjlighet att åka svävare för den som inte har tid att invänta reguljär trafik med de isgående båtarna.

Någon sa en gång att en skärgårdsö är som ett mikrosamhälle och det är nog en ganska bra beskrivning. På de lite större öarna kan det faktiskt finnas både skola och butik. Här och var finns större arbetsplatser i form av distanskontor men det är mycket vanligt att man försörjer sig som egenföretagare. Somliga har flera sysselsättningar som kan variera efter behov och säsong. Det finns snickare som har krogverksamhet sommartid, och postentreprenörer som kör båttaxi. Någon har deltidsanställning i affären och kompletterar med egen verksamhet under vinterhalvåret.

Flexibilitet och säsonganpassning är lika viktigt för dagens skärgårdsbor som det var förr.

Engagemanget för den egna ön eller skärgården är stort och antalet intresseföreningar växer sakta men säkert. En del av dessa föreningar knyts samman av SIKO som kan driva gemensamma frågor med större kraft och ofta också på högre nivå tack vare täta kontakter med Länsstyrelsen och Landstinget. Sedan några år finns också interkommunala skärgårdsrådet där representanter från samtliga skärgårdskommuner i Stockholms län möts och diskuterar aktuella ärenden tillsammans med SIKO:s styrelse.

Projekt och aktiviteter

Under 2002-2005 hade SIKO tre deltidsanställda EU-lotsar som hjälpte lokalbefolkning och skärgårdsaktörer att söka bidrag ur olika EU-program. Projektet blev framgångsrikt och fick en sorts fortsättning genom anställningen av de två skärgårdsutvecklare som finns idag.

Skärgårdsentreprenad

Foto: Barbro Nordstedt

Måste man inte vara lite speciell för att bo så här?

Vanlig fråga! Men hur ska vi som bor här kunna svara på den?

Alla människor, var dom än bor, är väl speciella? Och så är det så svårt att veta vad folk menar med frågan. Speciell på vilket sätt? Kanske tror dom att man måste vara enstöring? Eller speciellt duktig?

Tja, en försörjning behöver man ju ha. Och framför allt måste man ju trivas, annars är det nog rätt omöjligt.

Barbro Nordstedt

SIKO:s agenda

skolan:

Jobba bort kommungränserna i skolhänseende. Samordna skolskjutsarna med andra transporter och turlistor. Långa avtalsperioder vid upphandling av trafik för skolskjutsar så entreprenörer vågar satsa på bra båtar.

vård:

Behövs enklare regler för sjuktransport och färdtjänst. Jobba för lokal förtur vid äldreboenden. Bibehåll vårdcentralerna på öarna.

kommunikationer:

Tvärtrafik och turlista som gör att man kan "hinna med samma buss" året om. SIKO bör lägga fram färdiga förslag direkt hos WÅAB. Ingen isturlista flera månader utan bara när det finns is. Viktigt med miljötänk – anpassa tonnage efter hur många som åker. Beställningstrafik OK under lågsäsong.

post och kassaservice:

Frågan är till stor del en företagarfråga. Behövs inventering av nuvarande service samt kravlista på vad vi behöver för att kunna fortsätta driva våra verksamheter på öarna. Förslag på lösningar. SIKO tillsätter en kontaktperson som håller kontakt med Företagarna Skärgården som driver frågan genom att tillsätta en speciell resurs för detta.

bränsle:

Dispenser från krav på fullständigt utbud för sjömackar. Tänk på miljö-perspektivet. "Miljöbra med lokala mackar". Undersök alternativa transportmöjligheter för konkurrens.

bostäder:

Kommunerna måste sätta ner foten och bestämma sig. Planprocesser kan tas fram genom att en konsult gör jobbet. SIKO ska tvinga fram ett ställningstagande, ett ja eller nej. Inte ett "jasså".

Samarbetsövning från BUS-träff i Nagu hösten 2006.

Foto: Agneta Österman

Under 2006-2007 var SIKO svensk part i interregprojektet BUS – Barnens och Ungdomarnas Skärgård – som satsade på skärgårdsungdomar i Stockholms, Ålands och Finlands skärgårdsområden. Projektet blev trots sin korta livslängd lyckat och under 2008 görs ansökningar om en ny projektomgång med en ny satsning på Österjöns skärgårdsungdomar.

Som i de flesta skärgårdsområden behövs fler fastboende barnfamiljer och i ett försök att hitta personer som ville flytta ut byggde SIKO upp webbsidan SIKO-stugan, där intresserade kunde anmäla sitt intresse för att bo på olika öar. Det har visat sig lättare att hitta folk som säger sig vilja flytta ut än det varit att hitta bra bostäder till rimliga priser, men även detta är en fråga som SIKO arbetar med.

Kommunikationer och båtförbindelser har alltid varit en stor fråga i

vår skärgård. Regelbunden trafik för både människor och varor är nödvändig för en livskraftig skärgård. Idag är också den digitala kommunikationen nödvändig för de allra flesta och en stor och viktig fråga för både privatpersoner och företag. I och med bildandet av Företagarna Skärgården drivs de flesta näringslivsfrågor via dem även om SIKO har fortsatt stort intresse för ämnet och dialogen är kontinuerlig.

Varje år håller SIKO ett höstmöte i september och ett årsmötesseminarium i mars då ett stort antal personer får chansen att diskutera aktuella frågor med varandra. Oftast deltar politiker i dessa möten och både lokalpress och ibland annan media brukar vara intresserade.

Framtiden

I mars 2008 hade SIKO sitt 39:e årsmöte. Detta möte genomfördes för

ovanlighetens skull helt utan närvarande journalister eller politiska företrädare. Skärgårdens samhällsservice har under en längre tid naggats i kanten trots att alla beslutsfattare var rörande eniga om vikten av en levande skärgård.

Utvecklingen visade på något annat och vi kände därför att det var dags att hitta vår egen agenda, en agenda där det blev tydligt att alla delar hänger ihop och måste hanteras som en helhet, en Skärgårdskedja. Detta behövde vi resonera om utan externt deltagande. Efter ett intensivt seminarium formulerade vi en kravlista och agenda med rubriker som skolan, vården, kommunikationer, post- och kassaservice, bränsle samt bostäder.

Styrelsen och arbetsutskottet ska i sitt arbete fokusera på insatser som syftar till att nå ovanstående mål. Vi ska också sträva efter att själva ordna möten och bjuda in folk till dem i stället för att bara gå på andras möten. Skärgårdspolitiker och tjänstemän ska vara delaktiga i vårt arbete.

SIKO:s hemsida hittar man på www.siko.org.se

Agneta Österman

Uppskattar man naturen om man har den så nära hela tiden?

Jodå! Visst gör man det!

Det är en viktig del av helheten med att bo i skärgården, kanske den allra viktigaste. Naturen och vädret och årstidsväxlingarna påverkar både vardagen och fritiden. Alla jobb går inte att utföra i vilket väder eller vid vilka isförhållanden som helst.

Höstens klara, höga luft, de första jaktstunderna som med lite tur resulterar i middag på gräsand eller rådjur. Kanske med kantarellsås...

Att sitta vid brasan i skogen och fika efter några timmars tufft jobb med några riktigt besvärliga vindfallen är inte så dumt det heller.

Vårvinterns strålande dagar, med blanka isar och schysst sparkföre, isfiske och lite medhavd glögg går inte av för hackor.

Att pulsa i blötsnö eller stöp på lite halvluriga isar i snöstorm är väl så där lagom kul, men det är åtminstone väldigt skönt att komma hem till vedspisen efteråt!

För att inte tala om hur man en del vårar faktiskt kan höra hur våren kommer när alla alfåglar utanför isbredden kommer allt närmare för var dag som går.

Eller ejderns vårläten när byfladen ligger blank som en spegel.

Så visst uppskattar vi det vi har omkring oss!

För vår egen del är det en riktig höjdare att baxa sig genom isen så fort den har gått för att ta oss ut till ytterskärgården några dagar.

Då är det inte så pjåkigt att var skärgårdsbo! Då är det vi som bor centralt!

Barbro Nordstedt

Sommar i skärgården

Under sommaren gör många föreningsaktiviteter uppehåll och i stället händer det en massa andra sommararrangemang runtom i vår skärgård. Här kommer ett axplock insänt från några föreningar.

Hur får ni tiden att gå? Blir det inte långtråkigt?

Knappast! Ön somnar inte efter semestrarna!

Det finns de som tror att det är så. Men de flesta dagar är ju vardagar och vi jobbar ju även om det inte finns andra än vi själva kvar på ön. Även om sommarinkomsterna är viktiga så behöver vi ju faktiskt försörja oss året om! Precis som på många andra öar i skärgården så har också många av öborna flera verksamheter. En del har både anställning och eget företag. Mångsyssleriet kan innebära att man både meckar båtmotorer och kör sjötransporter, snickrar, målar hus och en del dagar sysslar med något helt annat, kanske någon typ av distansuppdrag t.ex.

Att ha så skiftande arbetsuppgifter kan tyckas vara lite splittrande - Men långtråkigt är det i alla fall inte!

Och så är det faktiskt rätt så trevligt att man får träffa en kul blandning av folk! Människor som liksom inte umgås av någon speciell anledning, som att man har barn på samma dagis, är i samma ålder, har samma intressen eller jobbar på samma ställe. Som det kanske lätt blir i stan.

Att träffa folk i olika åldrar och umgås över generationsgränser, människor med olika bakgrund och erfarenheter i så stor utsträckning som vi som bor i skärgården året runt gör är berikande och tillför mycket.

Barbro Nordstedt

I **Sörmland** har man en **temadag** på Rågö lördagen den 23 augusti. Det är Rågöborna Julian och Eva Turski som är dagens ciceroner och hälsar alla välkomna. De är naturvårdare för naturreservat och skärgårdens sista öboende yrkesfiskare.

På **Hven** är det flera olika arrangörer som ordnar med olika aktiviteter hela sommaren. **Hvens Byalag** arrangerar olika Hvenvandringar som t.ex. Fornminnesvandring den 20 juli. På Nämndemansgården blir det teater 14 juli, en hyllning till Nils Poppe, som i år skulle ha fyllt 100 år.

Läs mer på www.ventrafiken.se och klicka dig vidare.

På **Holmön** är det mycket som händer hela sommaren och den 12 juli är den speciella Holmödagen. En helg i augusti håller man kurs i repslageri och 22 - 24 augusti kommer många skärgårdsbor till Holmön då SRF håller möte där.

Läs mer på www.holmon.com

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening satsar på skärgårdskonst i sommar. Fiskaremuseet kompletteras med två nya utställningsrum, varav det ena ger plats för lokala Skärgårdskonstnärer. En gammal båt placeras i centrum, med information om Fiskaremuseet. *Läs mer på www.skargardsforeningen.se*

På **Visingsö** får man välja och vraka bland alla arrangemang. Ett av de större är KulTurhelgen 11-13 juli med guidade visningar runt hela ön hela helgen och föreläsning av Dick Harrisson. Segeltävlingen "Vättern kors och tvärs" med ett 80-tal deltagande båtar, musikevenemang som t.ex. the Boppers, och inte minst tornerspelshelgen i augusti är andra uppskattade och välbesökta evenemang. *Läs mer på www.visingso.net*

I **Luleå** skärgård händer det väldigt mycket. Det blir t.ex. musikkvällar på Jopik-gården, rockhelg, Hindersödagen, skärgårdsföreningens sommarfest på Junkön, discokväll, Lax-loppet på Junkön, danskväll och trubadurafoton.

Läs mer på www.lulea.se/skargard

På **Vinön** är det ett digert artistuppbåd på Vårdshuset. Varje onsdag och lördag kan man avnjuta både god mat och bra musik. Hembygdsföreningens konstutställningar avslutas med amatörutställningen "Mina bästa Vinöbilder". Nytt för i år är Vinön Krocket Open som ska gå av stapeln den 20 juli.

Läs mer på www.vinon.se

Från **Blekinge** meddelas att man firar Aspö-dagen den 5 juli nere på hamnområdet med musikunderhållning, servering, utställningar och försäljning av konst, konsthantverk och andra varor. Samma dag blir det invigning av den nya träbron till Drottningkärs kastell. Aspö Båtklubb firar samtidigt sitt 30-årsjubileum. Man kan vara säker på att området kring hamnen och kastellet kommer att myllra av folk från ön och folk som kommit ut till ön från fastlandet.

Trevlig sommar!
önskar *Eva Widlund*

Gräsö Runt

Gräsö är en ö i nordligaste Roslagen och där som på många ställen utmed Sveriges kust nyttjade man skötbåten i äldre tider. Den nyttjades som man hör på namnet mest till fiske med sköte. Med sköte fiskade man strömming. Skötbåten användes naturligtvis till annat också så som jakt, transport och annat fiske. När tändkulemotorn gjorde sitt intåg blev skötbåtarna större och segel byttes ut mot motorer.

Skötbåtstävling i fyra etapper

För att hedra äldre tiders strömmingsfiskare runt Gräsö anordnas av Gräsö skötbåtsförening varje sommar en skötbåtstävling runt ön, och det har man gjort i 22 år nu. Tävlingen bidrar till att gamla skötbåtar bevaras och rustas samt att nya båtar byggs. Snabbaste vägen med en skötbåt runt Gräsö är 36 sjömil (ca 7 mil). Tävlingen är öppen för träbåtar som kan tänkas ha används kring 1800-1900 talet eller naturligtvis nybyggda båtar som liknar dessa gamla. Båtarna får ha besättning på 2-5 roddare och

måste ros eller seglas. Tävlingen delas in i fyra etapper på två dagar med övernattnig i skärgården på Gräsöns östersida. Varje år deltar mellan 10 och 13 båtar. Besättningarna klär sig ofta i gamla kläder för att likna den tidens fiskare så mycket som möjligt.

Kulturrevenemang med tävlingsanda

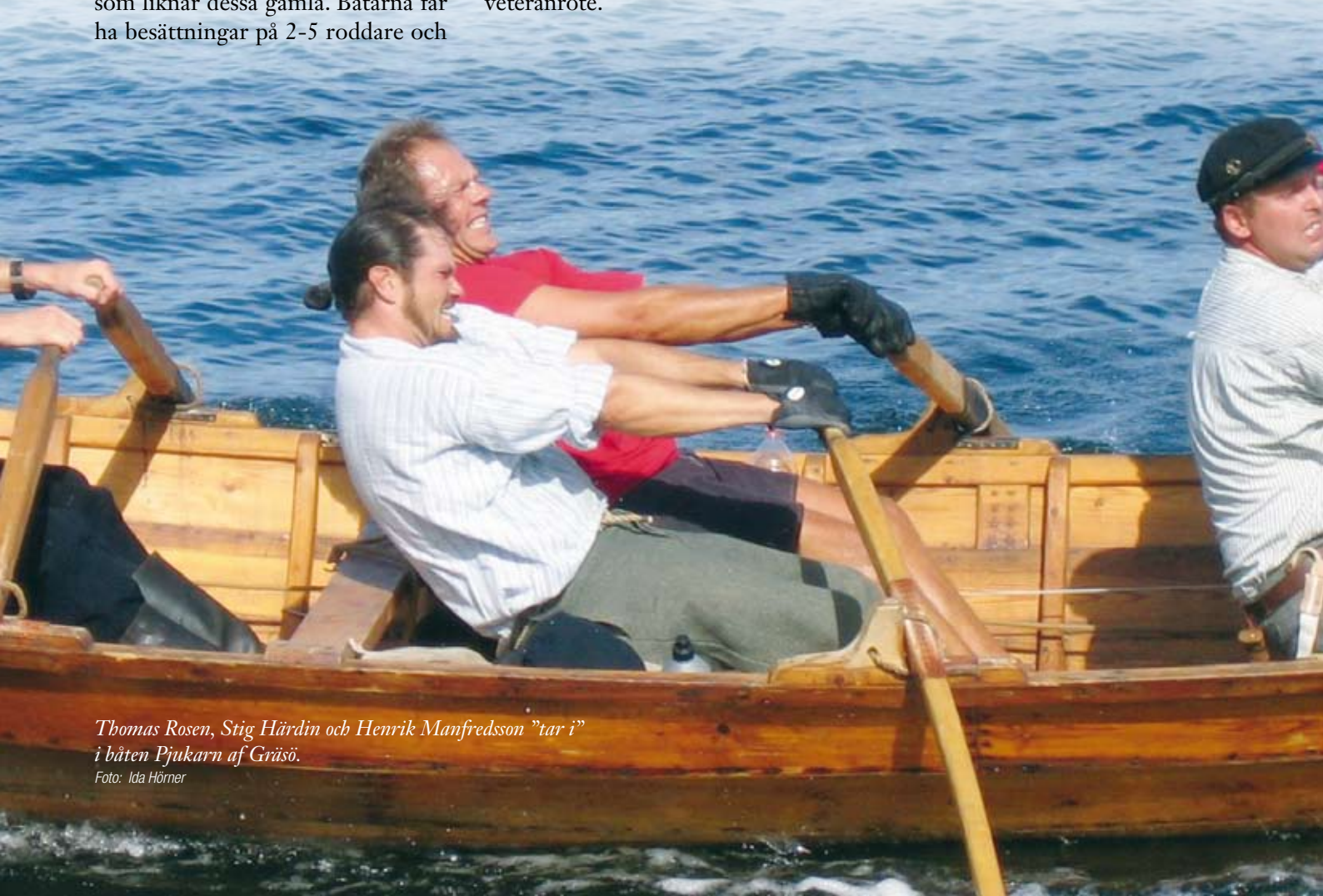
Evenemanget är mycket uppskattat som kulturrevenemang och tävling, för tävling är det, tro inget annat. De flesta besättningarna tar tävlingen på högsta allvar, och börjar träningen vid islossningen och tränar sedan 2-3 gånger i veckan fram till tävling. Nya båtar byggs och gamla "trimmas" och det pratas årlängder och segelyta. Denna tävlingsanda har gjort Gräsöbåtarna väldigt snabba, det kan man se när dom mäter sig med andra båtar på den årliga postrodden över Ålands hav där ca 50 båtar deltar. År 2007 var det Gräsöbåtar som total-segrade, snabbaste herr, snabbaste dam, snabbaste mix och snabbaste veteranrote.

Som en strömmingsfiskares vardag

Om man någon gång har rott första sträckan i Gräsö Runt, 12 distans i 10 sekundmeter nordlig motvind då man nästan står still och stampar i sjön, fast fem vältränande och samspelta roddare tar i samtidigt, har man provat att ro i total stiltje i gassande sol en julidag och har man provat att segla med god sidvind och suttit på "burken" och navigerat genom en av Sveriges grundaste skärgårdar, så får man en liten, liten aning om hur strömmingsfiskarnas vardag kunde se ut på väg till och från sina fiskeplatser och mellan hem och fastland för att sälja sin strömming.

Kalle Karlsson
ordförande i Gräsö
skötbåtsförening

Läs mer på: www.graso-sf.se
Årets rodd gick av stapeln 27-28 juni
(red anm)

Thomas Rosen, Stig Härudin och Henrik Manfredsson "tar i" i båten Pjukarn af Gräsö.

Foto: Ida Hörner

Vad händer efter Glesbygdsverket?

Glesbygdsverket är idag den enda statliga myndigheten som har ett direkt uppdrag att verka för skärgårdarna.

Glesbygdsverkets uppdrag

Verket har regeringens uppdrag att ”genom påverkan på olika samhällssektorer verka för goda levnadsvillkor och utvecklingsmöjligheter för gles- och landsbygdsbefolkningen i olika delar av landet med tyngdpunkt på skogslänens inre delar samt skärgården”.

Tre blir två

GBV, Nutek och ITPS avvecklas från den 1 april 2009. Två nya myndigheter ska bildas:

- En myndighet för hållbar tillväxt i företag och ökad nationell och regional konkurrenskraft.
- En myndighet för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.

Myndighet för hållbar tillväxt

Av direktiven framgår att myndigheten för hållbar tillväxt ska verka för ”att den utvecklingskraft och tillväxtpotential som finns i gles- och landsbygder, små och medelstora städer samt storstadsområden nyttjas, attraktiva miljöer som bidrar till konkurrenskraft utvecklas”....

Myndighet för utvärdering och analys

Myndigheten för utvärdering och analys ska bl.a. ”genomföra analyser inom områden av betydelse för näringslivets utveckling och för utformningen av tillväxtpolitiska åtgärder i olika delar av landet”.

Skärgårdsfrågorna

Var kommer frågor som specifikt berör skärgårdarna ur ett helhetsperspektiv att hanteras, förutom av skärgårdsborna själva? I direktiven till de nya myndigheterna finns inte

skärgårdarna utpekade som ett prioriterat område, men kan naturligtvis, om intresset finns hos de utredare som ska forma de nya myndigheterna, sorteras in under begreppet gles- och landsbygder.

Helhetssyn är viktigt

De viktigaste frågorna som Skärgårdarnas Riksförbund tagit upp i sina vitböcker är bl.a. kommunikationer/transporter, boende, planering, service, demokrati m.fl. som naturligtvis kan hanteras sektorsvis av respektive expertmyndighet, men det behövs en helhetssyn som en nationell myndighet med sektorsövergripande ansvar kunnat bidra till. Nu är det osäkert om någon myndighet kommer att ha det sektorsövergripande ansvaret och uppdraget att följa utvecklingen.

Nationellt stöd

Vilket stöd behövs då från den nationella nivån? Statistik, analyser ur

ett helhetsperspektiv, internationella jämförelser, kompetens om de särskilda livsvillkor som gäller för boende i skärgårdarna samt medverkan i olika nationella och internationella nätverk och arenor är exempel på vad som idag efterfrågas.

Tar någon över?

Idag finns makten hos de utredare, tillika blivande generaldirektörer, som tillsammans med nuvarande myndigheter på regeringens uppdrag ska forma de nya myndigheterna. Kanske finns det utrymme för att bevaka frågor om skärgårdarnas möjligheter och hinder även i fortsättningen – det är åtminstone en målsättning från Glesbygdsverket när vi nu framöver lämnar över fakta, kunnande och engagemang till den nya ledningen.

Inger Normark, Glesbygdsverket

Var hamnar skärgårdsfrågorna i framtiden? Inger Normark, Glesbygdsverket i samtal med Bengt Almkvist, Skärgårdarnas Riksförbund.

Foto: Eva Widlund

Foto: Kristina Mattsson

EUROPEAN SMALL ISLANDS FEDERATION
Föreningar från Sverige, Finland,
Danmark, Irland, Skottland, Frankrike,
Estland, Italien och Grekland

Nytt sekretariat

Inom ESIN beslutades under våren att inrätta ett sekretariat hos den franska medlemsorganisationen L'Association des Îles Ponant. Tack vare ett generöst ekonomiskt stöd från regionen Bretagne kan ESIN arbeta med en halvtidsanställt medarbetare. Det är Anne-Sophie Brosseau som nu har denna uppgift. Den nya adressen är: European Small Islands Federation, 21 Rue du Chateau, BP 50427, 56404 AURAY Cedex, France, eller elektroniskt esin_secretariat@orange.fr

En av uppgifterna för sekretariatet är att få ordning på hemsidan www.europeansmallislands.net och även vartefter ge ut ett nyhetsbrev.

*Anne-Sophie Brosseau,
ESIN:s nya sekretariat i Frankrike*

Foto: Eva Widlund

Ö-konferens på Elba

Den italienska organisationen ANCIM, som närmast är ett slags kommunförbund på alla små öar, ville skapa uppmärksamhet åt öbornas situation. Under fem dagar i slutet på maj hade man samlat över 200 deltagare på Elba i regionen Toscana. Från ESIN-länderna kom också deltagare från Finland, Frankrike, Grekland, Irland och Sverige.

Många talare och många frågor

Konferensen spände över ett brett fält med många talare. Vi kände igen många av problemen med transporter, utbildning och bostadsfrågor. Men här fanns också andra mer dramatiska inslag med t.ex. hantering av båtflyktingar, förändringar av stora militärbaser på öar eller evakuering av alla öbor vid vulkanutbrott.

Indragen ö-fond

En mycket speciell händelse var att den förra regeringen hade skapat en fond för de små öarnas utveckling med € 20 milj. per år under tre år, alltså ca 560 miljoner kronor. Pengarna skulle framför allt gå till infrastruktuursatsningar och ANCIM skulle få göra prioriteringarna. Men mitt under konferensen kom beskedet att den nya regeringen hade beslutat att avskaffa en mycket impopulär fastighetsskatt (som var en rent kommunal intäkt). För att finansiera denna reform hade man bland annat dragit in ö-fonden, som alltså aldrig hann börja verka. Det blev upprorsstämning på konferensen eftersom

ö-kommunerna blev fattigare på grund av båda åtgärderna. Protester mot Rom planerades direkt för att få kompensation.

EU-stöd behövs

ANCIM:s ordförande Catalina Schezzini, från Elba, gav en bred beskrivning över utvecklingen på de italienska små öarna med en mycket stark avfolkning efter andra världskriget och sedan framväxten av en turistindustri. Öarna drabbas också hårt av miljö- och klimatfrågorna med t.ex. färskvattenbrist. Hon var också mycket tydlig i sina krav på uppmärksamhet från EU mot Europas små öar. Gemensamma ansträngningar behövs för att få in öarna tydligare i de maritima frågorna och i de program som kan ge resurser för utveckling.

Gemensam marknadsföring

Flera konkreta initiativ fördes också fram som kan vara av intresse även för oss. Det gällde gemensam marknadsföring av ö-produkter, samverkan mellan skolor på öar och nätverk för läkare på små öar.

Ö-fördrag

Som final presenterades ett förslag till ett "fördrag" för Europas öar för att skapa påtryckningar på EU:s politiker och institutioner. Detta kommer att behandlas på ESIN:s årsmöte i september.

Bengt Almkvist

Grannlandssamarbete

Finns det något intresse för ett samarbete med någon eller några av våra grannländer?

Jag deltog den 7 maj på Sidas Östersjödag och där presenterades en rad möjligheter till olika projekt.

Förutsättningar är att vi är minst två aktörer, gärna fler på svenska sidan samt några aktörer från antingen Estland, Lettland, Litauen, Polen eller Ryssland.

Det kan handla om Miljö och energi, sociala frågor eller hälsofrågor.

Det kan i första hand handla om förstudier, kontaktseminarier, workshops, seminarier eller konferenser. Stödet som utgår kan uppgå till maximalt 300 000 kr.

Vi diskuterade på Aspömetet bl.a. vatten och avloppsfrågor, speciellt för enskilda brukare, men även lösningar för flera fastigheter, eller mindre byar. En ev. förstudie kan så småningom ligga till grund för en INTERREG-ansökan där någon eller några pilotlösningar kan prövas. Idéer bör diskuteras ingående under sommaren och kanske mynna ut i ett konkret förslag vid nästa möte på Holmön i aug.

Lennart Andersson
Söderhamns
Kust- & Skärgårdsförening

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

De bofasta skärgårdsbornas riksförbund

Våra medlemsföreningar

Bohusläns Skärgårdsråd

Hvens Byalag

Blekinge Kust- och Skärgårdsförening

Smålandskustens Skärgårdsförening

Östergötlands Skärgårdsförening

Visingsrådet

Vinöns Kultur- och Hembygdsförening

Sörmlands Skärgårds Intresseförening

SIKO Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation (Stockholm)

Gräsö Skärgårdsråd

Söderhamns Kust- och Skärgårdsförening

Hemsö Skärgårdsförening

Holmöns Utvecklingsforum

Luleå Skärgårdsförening

